

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Джафарової
Олени В'ячеславівни на дисертацію Баштової Ольги Григорівни
«Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної
поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї»**

Вивчення поданого Баштовою О.Г. дисертаційного дослідження, а також ознайомлення з її публікаціями, дає підстави стверджувати, що автором було проведено достатній правовий аналіз теми, актуальної в теоретичному та практичному плані, сформульовано висновки і пропозиції, що виносяться на захист. Оцінюючи дисертацію в цілому, можна констатувати, що дисертантка досягла поставлених перед собою цілей, роботу виконала на належному науковому та методологічному рівні. Такий загальний висновок підтверджується за основними критеріями, по яких оцінюються такі наукові праці.

Актуальність теми дослідження. Проблемні питання, пов'язані з обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні, є надзвичайно актуальними, зокрема в умовах забезпечення відсічі широкомасштабній збройній агресії РФ та збільшення обсягів нелегальної вогнепальної зброї, що перебуває в населення, а також у контексті необхідності забезпечення прав і свобод людини та громадянина в загальному розумінні та правопорядку в локальному контексті.

Адміністративно-правове регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї є чи не найважливішим аспектом забезпечення функціонування зазначеного інституту, оскільки саме норми цього права врегульовують взаємини між державою та суспільством у відповідному контексті відносин, а отже, визначають права й обов'язки всіх учасників цього суспільного процесу з метою забезпечення правопорядку. Водночас фрагментарність регулювання вказаного інституту, а також відсутність нормативно-правових актів, які б чітко встановлювали правила обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні наразі зумовлюють суттєві складнощі, зокрема в умовах триваючих бойових дій, що лише збільшують обсяг останньої та ускладнюють контроль за її обігом.

Наведені обставини не залишають сумнівів в актуальності обраної теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Вивчення та аналіз наукової праці Баштової О.Г. показує, що вона керується, враховує та виконує встановлені вимоги та рекомендації, які пред'являються до виконання дисертацій, використовує обрані методи та методики дослідження, пов'язуючи основні положення наукової роботи з напрацьованим теоретичним, нормативно-правовим та емпіричним матеріалом, аналізом адміністративного законодавства, використовуючи досягнення інших юридичних та суміжних наук.

Вивчення дисертації та публікацій здобувача показує його достатню наукову компетентність, здатність творчого визначення наукових завдань у галузі адміністративного права та самостійного розв'язання їх з напрацюванням конкретних теоретичних і практичних пропозицій.

Метою дисертаційного дослідження є опрацювання наявних наукових джерел стосовно становлення інституту цивільної вогнепальної зброї та вироблення ефективних заходів щодо здійснення контролю з боку Національної поліції за обігом останньої.

Для досягнення поставленої мети автором правильно **визначено наукові задачі**, зокрема: визначити поняття та окреслити особливості обігу цивільної вогнепальної зброї як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета контрольної діяльності органів Національної поліції; сформулювати поняття, зміст і місце контрольної функції органів Національної поліції за обігом цивільної вогнепальної зброї в адміністративній діяльності поліції; виявити об'єкти й напрями контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї; розкрити правові засади здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції; встановити форми контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції; окреслити методи контролю за обігом цивільної

вогнепальної зброї органами Національної поліції; визначити адміністративний порядок здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції; з'ясувати юридичні гарантії законності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції; сформулювати напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції; окреслити критерії ефективності здійснення контролю з обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції.

Як вбачається, більшість поставлених завдань дисертантом виконано.

Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно, а саме: *Об'єкт дослідження* – сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації конституційного права громадян на особистий захист. *Предмет дослідження* – адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

Дисертант застосував прийнятну методологічну базу наукового пошуку. **Методи дослідження** обрано з урахуванням поставленої мети й задач, об'єкта та предмета вивчення. Висновки, зроблені в роботі, належним чином аргументовані критичним аналізом чинного адміністративного законодавства, а також позиціями вчених з відповідного питання і власними узагальненнями дисертанта.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на реалізацію основних положень законів України «Про Національну безпеку», указів Президента України «Про Стратегію національної безпеки України», «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», а також п. 11, 12 та 17 Тематики наукових

досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14), уточнено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 лютого 2025 року (протокол № 5).

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Як зазначено здобувачем, є одним з перших комплексних досліджень адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

На основі проведеного дослідження автором *вперше*: доведено перспективу запровадження в Україні обігу цивільної вогнепальної зброї та відповідних реєстрів і обліків, оскільки автоматизація процесів обліку зброї дозволить посилити контроль над її виготовленням, зберіганням, використанням, а також проводити її ідентифікацію; встановлено, що напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та контролю за цим процесом з боку Національної поліції України, зокрема взаємо інтеграція національного та європейського законодавства України, що є особливо актуальним в умовах євроінтеграційних намагань, укладання комплексних стратегій і планів дій на державному рівні щодо протидії злочинності у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, здійснення заходів з правової освіченості населення, моніторингових заходів у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та забезпечення заходів з поточного й ситуативного контролю, є найбільш ефективними інструментами забезпечення правопорядку в суспільстві; виокремлено та схарактеризовано основні форми контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції, які є тими заходами, що вживаються спеціально уповноваженими посадовими особами для забезпечення правового режиму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та убезпечення від порушення прав і свободи людини та громадянина. Виокремлено такі види контролю, як первинний і поточний, що корелюються з відповідними формами, до яких належить

перевірка умов зберігання цивільної вогнепальної зброї, оцінка відповідності зброї та боєприпасів тощо; доведено, що прийняття закону України щодо врегулювання обігу цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї не вирішує всіх проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням контролю за цим процесом, адже внесення змін потребуватимуть також інші закони, зокрема «Про Національну поліцію», а також низка постанов Кабінету Міністрів і наказів Міністерства внутрішніх справ України в частині доповнення окремими контрольними повноваженнями та функціями відповідного центрального органу виконавчої влади, що відповідає за здійснення покладених завдань; *удосконалено*: зміст і сутність розуміння категорії методів контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції, оскільки структурні елементи вказаного адміністративно-правового механізму є конкретними діями, що прямо визначаються законодавством України, безпосередньо впливають на перебіг обігу цивільної вогнепальної зброї та слугують одним з критеріїв ефективності реалізації цього процесу; наукові напрацювання щодо аналізу адміністративних процедур здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції України про те, що адміністративні процедури є тією формою прийняття рішення уповноваженою службовою особою у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що спрямовує свої зусилля на розв'язання проблеми тут і зараз, на відміну від провадження в справах про адміністративні правопорушення чи інших формах притягнення до юридичної відповідальності винних осіб; розуміння змісту й сутності юридичних гарантій законності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в діяльності Національної поліції України, які, будучи розпорошеними в різних нормативно-правових актах, дозволяють утілювати в життя запропоновані в нормах законодавства України тези й таким чином впливати на безпосереднє підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також ефективність здійснення Національною поліцією України своїх повноважень; *дістало подальший розвиток*: підходи до нормативно-правового забезпечення у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї

на підставі думок і позицій учених, що були напрацьовані не один десяток років, оскільки тематика щодо введення в обіг вогнепальної зброї для цивільного населення не є новою для вітчизняного законодавства й науки юриспруденції; позиції про те, що серед кола критеріїв ефективності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції надзвичайно складним є співвідношення кількісних і якісних показників такої діяльності. Основним критерієм ефективності здійснення заходів з контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні є недопущення виникнення нових загроз національній та державній безпеці України, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

І хоча зазначені вище позиції автора не беззаперечні, оскільки деякі потребують уточнення або подальшої розробки, про що буде вказано, вони мають право на існування й спонукають до дискусії.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у: *науково-дослідній сфері* – для подальших розробок і поглиблення наявних досліджень адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 25-НД від 24.03.2025); *правотворчій сфері* – висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, можуть бути використані під час розроблення змін і доповнень до нормативних актів, що регулюють питання адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї; *правозастосовній сфері* – використання одержаних результатів дозволить покращити практичну діяльність органів і підрозділів Національної поліції України в питаннях здійснення контролю за обігом цивільної

вогнепальної зброї; *освітньому процесі* – положення та висновки дисертації знайдуть застосування в межах викладання навчальних дисциплін «Поліцейська діяльність», «Діяльність Національної поліції у сфері дозвільної системи», «Адміністративне право», а також під час підготовки лекцій і навчальних посібників з цих дисциплін (*акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 26-ОП від 24.03.2025*).

Результати дисертації пройшли належну **апробацію**. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів і семінарів.

Науковий інтерес становлять, насамперед, положення праці, в яких дисертантка:

- зауважила, що за результатами аналізу методів контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції констатовано, що зазначені структурні утворення є конкретними діями, які прямо визначаються законодавством України та безпосередньо впливають на обіг цивільної вогнепальної зброї в Україні. Унаслідок реалізації зазначених заходів суспільство забезпечується правопорядком, а кожна особа та громадянин – комплексом прав і свобод, що гарантовано Конституцією та законами України;
- обґрунтувала, що формами контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції є конкретні заходи, які вживаються спеціально уповноваженими посадовими особами для забезпечення правового режиму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та убезпечення від порушення прав і свободи людини та громадянина. У процесі аналізу необхідно виокремити такі види контролю, як первинний і поточний, що прямо пропорційно корелюються з відповідними формами, такими як перевірка умов зберігання цивільного вогнепальної зброї та оцінка відповідності зброї і боєприпасів;
- довела, що правові засади здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції чітко сформульовано в

законодавстві України, проте на сьогодні є недостатньо унормованими. Наголошено, що інститут обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні лише зароджується й в чинному законодавчому полі відсутнє чітке нормативно-правове регулювання.

- підкреслила, що до напрямів контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї належить конкретизований спектр суспільно-політичних відносин, що чітко врегульовується нормами законодавства України. Виокремлено такі напрями контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї: 1) запобігання (не лише злочинності, а й неправомірного поведження з вогнепальною зброєю для цивільного населення), виявлення конкретних фактів і свідчень, що чітко вказують на нелегальність обігу цивільної вогнепальної зброї та припинення відповідної діяльності; 2) забезпечення міжнародної співпраці щодо протидії транскордонній злочинності у сфері обігу вогнепальної зброї; 3) участь у просвітницькій діяльності щодо формування державної політики стосовно обігу цивільної вогнепальної зброї; 4) здійснення дозвільно-ліцензійної форми контролю за процесами виготовлення, продажу, ремонтування, обслуговування, перевезення, зберігання тощо.

Ці та інші позиції автора свідчать про теоретичну й практичну цінність дисертації та дають підстави позитивно оцінити наукову працю Баштової О.Г.

Проте, позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити окремі зауваження щодо позицій Баштової Ольги Григорівни, **які викликають сумніви чи потребують додаткової аргументації та звернути увагу на деякі недоліки й спірні положення**, що дають можливість вступити в дискусію з автором:

1) у розділі 2 «Організація здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» автор аналізує відповідний матеріал та стверджує, що «на підставі аналізу думок учених у підрозділі проаналізовано форми й методи контролю за обігом цивільної

вогнепальної зброї, а також надано характеристику адміністративним процедурам здійснення такого процесу та його юридичним гарантіям». Водночас, надання загальної характеристики суб'єктам (у тому числі з їх правовим статусом), що здійснюють контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї значно посилює дисертаційне дослідження;

2) предметом розгляду в підрозділі 1.1. є обіг цивільної вогнепальної зброї як об'єкт адміністративно-правового регулювання та предмет контрольної діяльності органів Національної поліції. Автором обґрунтовано позицію про те, що адміністративно-правове регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні означене типовою структурою, що охоплює всі необхідні елементи та всіляко сприяє забезпеченню правопорядку й законності під час вказаного процесу, передбачає широке коло компетенції відповідного центрального органу виконавчої влади, що забезпечує контроль у вказаній галузі. Об'єктом адміністративно-правового регулювання є конкретні суспільні відносини у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, а предметом контрольної діяльності Національної поліції – конкретна зброя чи боєприпаси, тобто предмети чи речі матеріального світу. Водночас, на мою думку, більш ґрунтовно та комплексно, дана позиція виглядала б із застосуванням методу періодизації (поділивши відповідні підходи до розуміння обігу цивільної вогнепальної зброї як об'єкта правового регулювання на історичні проміжки (декілька відрізків утворених за принципом сукупності рис);

3) у висновках, узагальнюючи позиції щодо опрацьованого нормативно-правового забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні авторка звертає увагу, що «Особливої уваги потребуватиме чинне нормативно-правове забезпечення Міністерства внутрішніх справ України, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у частині забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї». Водночас, на нашу думку, суттєво посилює цю наукову позицію розроблення проекту змін до відомчих наказів, крізь призму правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї запропонованої відповідним проектом Закону України.

Проте, висловлені зауваження стосуються переважно дискусійних питань праці, або окремих недостатньо чітких формулювань, або ж тих загальнотеоретичних проблем, які не були спеціальним предметом вивчення. Вони є дискусійними за суттю та сприятимуть започаткуванню наукової дискусії протягом публічного захисту дисертації.

Загальний висновок. Дисертація на тему «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї», що подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», є завершеним оригінальним дослідженням, що в повній мірі відповідає вимогам, що встановлюються Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями), наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами та доповненнями) і Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її авторка Баштова Ольга Григорівна заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» за результатами публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Офіційний опонент:
завідувач кафедри
адміністративної діяльності
навчально-наукового інституту №3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Олена ДЖАФАРОВА